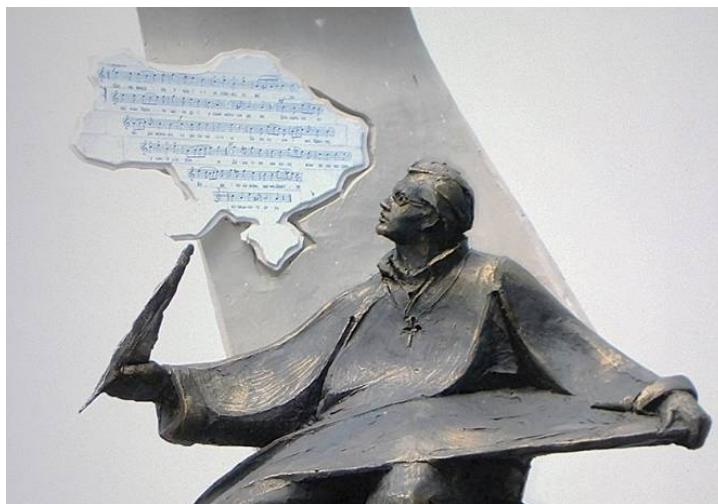

Отець Михайло Вербицький — композитор, громадський діяч, автор гімну України "Ще не вмерла Україна"

Дати життя: 04.03.1815 - 07.12.1870

Місце народження: с. Явірник Руський,
Лемківщина, терени сучасної Польщі

Таблиця в місці народження

Парафіяльна церква батька

Михайло Вербицький народився 4 березня 1815 року у селі Явірник Руський, на Лемківщині, де його батько Михайло був священником. Коли Михайлові виповнилося 10 років, помер батько і ним та його молодшим братом Володиславом заопікувався їх далекий родич перемишльський владика Іван Снігурський, один з найяскравіших діячів Української греко-католицької церкви.

У 1828 році при перемишльській катедрі владика Іван Снігурський заснував хор, а згодом і музичну школу, в яких співав і навчався Михайло. Уже на Великдень наступного 1829 року цей хор з великим успіхом дебютував в урочистому богослуженні, де Вербицький разом з Іваном Лаврівським виступили як солісти. Побачивши такий блискучий результат, Іван Снігурський запрошує з Чехії кваліфікованого диригента і композитора Алоїза Нанке: у Нанке Михайло Вербицький отримав ґрунтовну музичну освіту, зокрема, з композиції. Безперечно, важливе значення для формування Вербицького як композитора мав репертуар хору, в якому були як твори віденських класиків Й. Гайдна, В.А. Моцарта, так і музика композиторів "золотої доби" української музики — **М. Березовського та Д. Бортнянського.**

Саме духовні концерти **Бортнянського** найбільше вплинули на музику Західної України і світогляд Вербицького зокрема. Адже тоді, коли в церквах панувало одноголосся (самолівка) та простеньке двоголосся (єрусалимка), творчість Бортнянського представила високопрофесійне багатоголосся.

Згодом Михайло Вербицький вступає до Львівської духовної семінарії. Заняття музикою не перериваються: керує хором семінарії, опановує гру на гітарі, яка супроводжувала його протягом усього життя. Численні твори, перекладені або створені ним для гітари, здобули широку популярність у галицькому домашньому музикуванні. До нашого часу зберіглося створене ним "Поученіє Хітари", яке стало першим подібним посібником в Україні.

У другій половині сорокових років Михайло Вербицький звертається до релігійної музики — і в цей період пише повну Літургію на мішаний хор (1847), яка і сьогодні звучить у багатьох церквах Західної України. Окрім Літургії, він створює знамените "Ангел вопіяше" та інші церковні композиції.

Коли наприкінці сорокових років налагоджується активне театральне життя, Вербицький одразу ж заходився писати музичні номери до українських театральних вистав. П'єси, що ставились на театральних сценах Львова і Галичини, здебільшого були перекладами як з української драматургії та літератури, так і з польської, французької та австрійсько-німецької драматургії. Музика у цих п'єсах відігравала дуже важливу роль, оскільки вносила у вистави яскравий емоційний елемент, а також наближувала чужомовні сюжети до українського колориту. Тому навіть досить посередні п'єси саме завдяки музиці Вербицького здобували велику популярність. Вербицький написав музику до понад 20 вистав. У цей час Вербицький створив музику до таких вистав як "Верховинці", "Козак і охотник", "Проциха", "Жовнір-чарівник" тощо.

Однак політичні події повернулися так, що 1848-1849 роки стали початком і завершенням першого етапу відродження українського театру, тож протягом декількох років Вербицький не писав музики до п'єс. У 60-х роках композитор знову звертається до жанру співогри, бо у Львові був відкритий театр "Руської Бесіди". Для цього театру Вербицький пише побутову мелодраму "Підгіряни", одну з найпопулярніших п'єс композитора, згодом "Сільські пленіпотенти", "Простачку", "В людях ангел, не жена, вдома з мужем сатана" тощо.

Складні життєві обставини відтягнули висвячення на священника, — і щойно 1850 року він отримує єрейські свячення. Кілька років йому доводилося переїжджати з однієї сільської парохії на іншу, аж поки 1856 року він не осів у селі Млинах на Яворівщині, де прожив решту свого життя. Та матеріальні нестатки і тут не покидали його.

Дата створення гімну "**Ще не вмерла Україна**" залишається поки що дискусійною. Тривалий час вважалося, що твір був створений 1862—1863 року, але без відповідних наукових аргументів. Текст **П. Чубинського** у Галичині вперше був опублікований у грудневному числі часопису "Мета", який фактично вийшов близько 15 січня 1864 року. І тому, ймовірно, це власне і наштотувало о. Михайла, або ж йому було замовлено перемишльською "Громадою" написати патріотичну пісню. Хоча, можливо,

що Вербицький скористався наддніпрянською публікацією тексту. Відразу після створення пісня "Ще не вмерла Україна" набула великої популярності серед свідомої молоді Галичини.

В останні роки життя композитор займався педагогічною діяльністю, писав статті, творив музику. Серед його учнів були отці-композитори Віктор Матюк і Порфирій Бажанський. Помер Михайло Вербицький 1870 року в Млинах, проживши лише 55 років.

Він заснував у Перемишлі друкарню, дяко-вчительський інститут, музично-співацьку школу, куди запросив до викладання найкращих фахівців з Європи. Музику і спів викладали там на найвищому рівні. Михайло Вербицький з малих літ співав у церковному хорі і здобув високу музичну освіту в найкращих європейських фахівців.

**Церква в Млинах,
де Вербицький був парохом
і біля якої похований**

Каплиця над могилою композитора

Більшу частину свого життя Михайло Вербицький провів на території сучасної Польщі. 1940 року кордон пролягав по річці Сян – так домовилися Сталін з Гітлером, а 1944-го його пересунули на захід, і західна частина Львівщини опинилася на території Польщі. Українців звідти вигнали, але це – інша тема...

У двадцятих роках М.Вербицькому на його могилі поставлено пам'ятник, який у своїй верхній частині по боках нагадував два нерозквітлі бутони, які символізували, видно, що не до кінця розквітнув талант композитора. На цементній оправі пам'ятника вибито прізвище і роки життя Михайла Вербицького. Згодом дописали: "Автору гімну України".

Усілякі лихоліття, що знищили стільки пам'яток нашої культури, не торкнулися автографа автора музики. Рукописний текст цього твору (слова і музика) зберігається у рукописному відділі Наукової бібліотеки імені В.Стефаника АН України. Рукою композитора В.Матюка на першій сторінці написано: "Манускрипт Михайла Вербицького. На пам'ятку і до переховання в бібліотеці передаю хвальному товариству "Станіславівський Боян". Зіставлення тексту, опублікованого в "Меті", з рукописом М.Вербицького, засвідчує, що вони тотожні.

Надмогильний пам'ятник Михайлові Вербицькому в Млинах (Польща).

Пісня-гімн вийшла за рамки української поезії. На початку ХХ століття

її переклали на кілька іноземних мов, зокрема на німецьку. Відомі два видання, де “Ще не вмерла Україна” подано в перекладах двох поетів – українця Остапа Грицяя (“Пісні України”, Київ, 1918) та німкені Анни Шарлотти Вуцької (Лейпціг, 1919). Перше видання містить тексти і ноти пісень, друге – лише переклади. Першому судилося разом з Державною хоровою капелюю О.Кошиця об’їхати багато країн...

Всі найбільші свята українського народу, як День Соборності України чи день народження Тараса Шевченка, закінчуються урочистим виконанням цього Гімну.

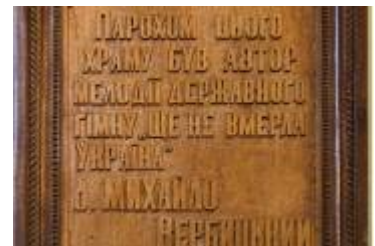
З 17 вересня 1991 року Українське радіо розпочинає свої передачі виконанням пісні-гімну “Ще не вмерла Україна”, а 5 грудня того ж року вона вперше офіційно зазвучала урочисто на засіданні Верховної Ради України, присвяченому підсумкам Всеукраїнського референдуму та виборам Президента нашої держави у виконанні уславленого хору ім. Г.Верьовки під керівництвом А.Авдієвського. Так Гімн, створений двома синами розділеної Імперіями України, повернувся до пісенної скарбниці народу...

Центром святкувань 200-літнього ювілею Михайла Вербицького, автора гімну «Ще не вмерла Україна», який відзначатимемо 4 березня цього року, стане Яворівщина, адже саме там тривалий час жив і працював великий композитор і священик. І місце, де його поховано, – село Млини в Польщі – колись належало до Яворівського району.

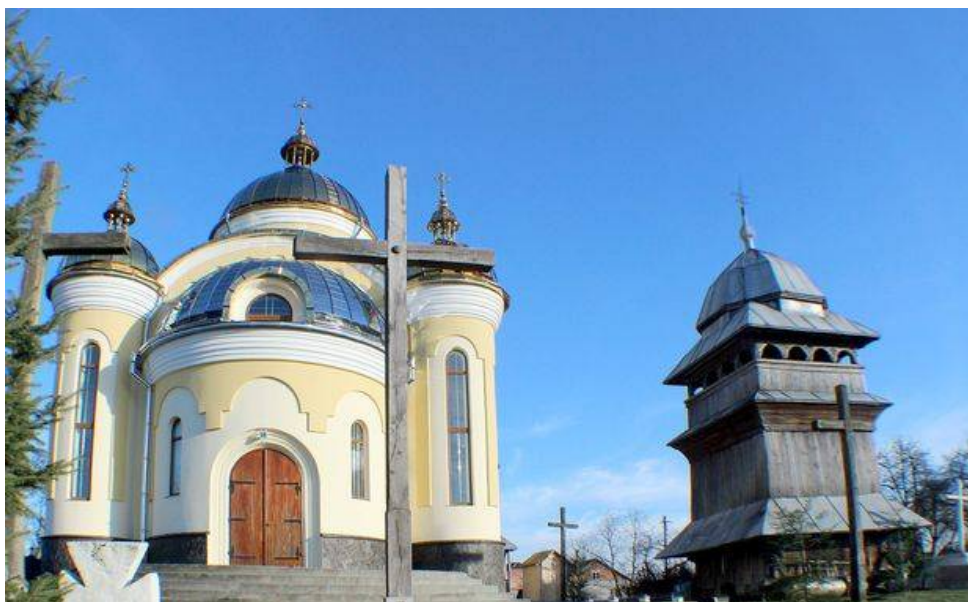
Зворотній бік листка з церковної реєстраційної книги із записами М.Вербицького, знайдений у церкві с. Завадова, липень 2014.

У Львівській області пік святкувань 200-річчя від дня народження видатного композитора, священника, автора музики гімну «Ще не вмерла Україна» Михайла Вербицького припадає на Яворівський район, адже тут він колись служив парохом у сільських церквах — Залужжя, Завадові, також правив у сестер-василіянок у місті Яворів, та й місце, де він похований, — село Млини у Польщі — колись теж належало Яворівському району. Що ж збереглося з тих часів?

...Колись Михайло Вербицький долав 25 кілометрів на конях, щоб приїхати з Млинів у Яворів, до сестер-василіянок. Він навчав їх співу й навіть гри на гітарі. Тоді це був великий монастир: добротне приміщення із садом, господарськими будівлями, які збереглися й донині, у той час там перебувало орієнтовно сто монахинь. Нині в цьому приміщенні — Яворівська районна лікарня, у колишньому храмі — хірургія. На стіні під час ремонту знайшли автентичний розпис тих часів... Сьогодні у монастирі — п'ять монахинь. Недавно сестри привезли із Варшави копії старих «Хронік» монастиря, які вивезли до Польщі 1944 року — тоді радянська влада закрила монастир. Зараз із ними знайомляться. Із реліквій, які були в той час у монастирі, збереглась лише ікона Матері Божої з Дитятком. Сестри

її десятиліттями переховували. Мабуть, біля цієї ікони молився отець Михайло Вербицький.

У СЕЛІ ЗАЛУЖЖЯ ОТЕЦЬ ВЕРБИЦЬКИЙ БУВ ПАРХОМ У 1852 — 1853 РОКАХ, НЕПОВНИЙ РІК. ТЕПЕР ТУТ НОВИЙ ХРАМ, УЖЕ ТРЕТІЙ ІЗ ЧАСІВ МИХАЙЛА МИХАЙЛОВИЧА

Село Залужжя — всього за п'ять кілометрів від Яворова. Тут отець Вербицький був парохом у 1852 — 1853 роках, неповний рік. Біля нової церкви, яка збудована зовсім недавно, збереглася стара дерев'яна дзвіниця — як реліквія з тих давніх часів. Це вже третя церква з часів Вербицького — тодішню селяни розібрали як таку, що вже не придатна, і збудували нову дерев'яну церкву. Кілька років тому її пограбували і спалили, довелося знову будувати нову. Ще з давніх реліквій можна побачити стару дерев'яну фірту — пам'ятку дерев'яної сакральної архітектури. От через цю фірту й ходив Михайло Вербицький на церковне подвір'я. Чогось іншого у цьому селі не збереглося — церква багато років була закрыта.

Іконостас у храмі села Завадів.

А справжні реліквії знайшлися у віддаленому від району селі Завадів, де отець Михайло Вербицький був парохом із 1850-го до 1852 року: старі богослужбові книги, якими користувався священник, фелоні (священицький одяг), старі хрести, ікони, й найцікавіше — метрична книга тих часів, де є записи отця Вербицького про народження, вінчання, смерть своїх парафіян. З тих записів видно, що мав дуже рівний і гарний почерк. Речі збереглися тому, що в цьому селі церква була весь час діючою. Тепер у Завадові планують створити музей Михайла Вербицького, й віднайдені речі стануть основою цього музею.

Захоплення музикою не згасало в ньому. Будучи священником, він писав Літургійні композиції, які ще й тепер співає уся наша Галичина. І які літургійні шедеври створив він! “Єдинородний Сине”, “Святий Боже”, велично-пафосне “Алилуя”, яке в народі називають козацьким, “Отче наш”, причасний “Хваліте Господа з небес”, “Ангел вопіюще” та інші.

Іван Франко називав Михайла Вербицького «найзначнішим талантом» серед галицьких композиторів.

Михайло Вербицький був не тільки основоположником професійної музичної культури в Галичині, але й водночас, як писав Станіслав Людкевич, став «символом нашого національного відродження».

Для кожного українця ім'я отця Михайла Вербицького насамперед асоціюється з величною мелодією нашого Національного і Державного гімну. Побувавши у напружені дні на київському Майдані, де всі співали наш Славень, видатний сучасний композитор Валентин Сильвестров сказав, що «... гімн України - дивовижний. Це унікальний твір».

Вірш «Ще не вмерла Україна» був надрукований 1863 року у четвертому числі львівського літературно-політичного часопису «Мета» серед інших поезій Тараса Шевченка («Лічу в неволі», «Мені однаково», «Весело сонечко ховалось», «Заповіт»). Тому в Галичині довго вважали цей вірш його твором. Насправді ж, автором вірша «Ще не вмерла Україна» був український етнограф, громадський діяч, поет Павло Чубинський, який написав його у Києві восени 1862 року.

Уперше наш Славень «Ще не вмерла Україна» публічно було виконано 10 березня 1865 року в Перемишлі як заключний концертний номер перших у Галичині світських «вечерниць в пам'ять Тараса» («Мета» № 3, 1865 р.). У доволі детальному «дописі з Перемишля» наголошено, що виконання «Ще не вмерла Україна» завершувало декламацію вірша Ксенофонта Климковича «На вічну пам'ять Тарасові», який закінчувався словами:

Народ наш великий, пропащий без волі,

Живе - проживає, милуючи правду -

Дамо собі раду, дамо собі раду!

І - з попелу фенікс - з цієї руїни

Таки ще воскресне доля України!

І, як пише автор, «тоді молодії козаченьки, що стояли в півкруга за декляматором, гукнули сильним хором завітній гимн Тараса:

Ще не вмерла Україна,

І слава, і воля»

То ж не дивно, що львівський часопис «Мета» у 1863 році російський імператор Олександр II особисто «высочайше повелеть соизволил: воспретить газету эту в империи», а Павла Чубинського у жовтні 1862 року розпорядженням шефа жандармів князя Долгорукова «за вредное влияние на умы простолюдинов», тобто патріотичну діяльність, відправили з Києва на семирічне заслання до Архангельської губернії.

Твори:

оперети, водевілі, мелодрами, музика до істор. п'єс —

- "Верховинці", лібр. М. Устияновича за п'єсою Й. Коженювського "Karpassy gorale" у 2-х діях
- "Козак і охотник", переробка І. Вітошинського п'єси А. Коцебу "Kozak und Freiwilliges"
- "Жовнір-чарівник", за водевілем і. Котляревського "Москаль-чарівник", в 1-й дії
- "Запропашений котик", в 1-й дії
- "Гриць Мазниця", переробка І. Наумовича комедії Ж. Б. Мольєра "Georg Danden"
- "Проциха, або Поллета часом придасться", комедіо-опера у 3-х діях, переробка Ю. Желехівського з польс. п'єси і. Танського "Plotka sie czasem przyda" (всі 1849)
- "Підгіряни", лібр. І. Гушалевича, в 3-х діях (1864, надрук. фп. переклад В. Матюка, 1877)
- "Школяр на мандрівці", переробка В. Лозинським (Лозовським) польс. п'єси "Przybleda" ("Приблуда")

- "Галя", переробка В. Лозинським (Лозовським) франц. п'єси "Ketty", в 2-х діях
- "В людях ангел не жона, вдома з мужем сатана", переробка з франц., в 3-х діях
- "13-й жених, або Мрії перед весіллям", переробка з нім., в 1-й дії
- "Не до любви" ("Не до любові"), лібр. К. Шапова-ла, в 2-х діях
- "Буанаротті, або застиджена зависть", комедіо-драма Г. Якимовича в 3-х діях
- "Федько Острожський", п'єса О. Огоновського в 5-й діях
- "Настя", драма В. Ільницького, в 1-й дії (всі 1866)
- "Сільські пленіпотенти", лібр. І. Гушалевича, в 3-х діях (1867—69, прем'єра 1879)
- "От тобі і скарб", п'єса Г. Квітки-Основ'яненка, в 1-й дії (1867)
- "Чорноморський побит на Кубані", п'єса Я. Кухаренка, в 3-х діях (1867)
- "Рожа", переробка з франц., в 1-й дії
- "І гроші нінащо, як розум ледащо", переробка з франц. (1867)
- "Простачка", в 1-й дії (1870)
- "Вузькі черевики", переробка з франц. А. Стечинського, в 1-й дії (1867—69)

симфонії-увертюри —

- Ре мажор (№ 1), вступ до "Верховинців" (1848—50)
- Соль мажор
- До мажор - ля мінор — До мажор (1848—50, копія під заголовком "Симфонія II")
- ля мінор — мі мінор — Ля мажор (1848—50, III A)
- Сі-бемоль мажор — Соль мажор (1863, № 4)
- мі мінор - Соль мажор (1865, № 5)
- соль мінор — Мі-бемоль мажор [1865, копія під заголовком "VI симфонія" опубл. за ред. Д. Січинського у вид-ві "Станіславського Бояна" (див. "Боян Станіславський"), 1905]
- фа мінор - Фа мажор (1865, в автографі назв. "Симфонія VI)
- ля мінор — Ля мажор (1865, № 7)
- увертюри до оперет "Не до любові" (1866), "Чорноморський побит" (1867), "Простачка" (1870)
- Полонези Мі мажор, До мажор (1849, антракт до "Верховинців"), варіації, марші, вальси для гітари

церковні хори —

- Літургія для міш. хору (1847), варіант для чол. хору (1865)
- зб. "Духовні твори". — К., 2004
- рукоп. копії — "Ангел вопіяше"
- "Буди ім'я Господнє"
- "Милость мира"
- "Тебе поєм"

- "Отче наш" — для мішаного хору (надрук. у зб.: Кипріян І. Партитура співів церковних і світських. — Перемишль, 1882)
- "Вічная пам'ять"
- "Господи, помилуй" — для чол. хору (надрук. у зб.: Похоронні пісні. — Л., 1912)
- "Єдин Свят — хваліте!" — для міш. хору (надрук. у зб.: Охримович і. Літургійні пісні. — Л., 1927, зош. 25, ч. 6): "Христос воскрес" (т. зв. "Велике", надрук. у зб.: Пісні церковні з різних авторів, переложені на женьський хор о. Віктором Матюком. — Л., 1894)
- "Тебе поєм"
- "Христос воскрес" — для чол. хору (автографи)

чоловічі хори a cappella —

- на сл. В. Шашкевича — "Заспів" ("Ой ви, мої співаночки", опубл. у зб.: Вербицький М. Чотиригласник. - Л., 1882, Кобзар. - Л., 1885)
- "Лілея-воля"
- "На пароході"
- "Прощанє" ("Квіти мої веснянії", опубл. там само)
- "Сиві очі" (опубл. у перекладенні на міш. хор у зб.: Боян. — Л., 1884, Кобзар)
- "Бувало, а нині" ("Малим бувало я сідаю", автограф, 1869)
- "Думка" ("Ой зазуле, зазуленько", опубл. у зб.: Вербицький М. Чотириголосник)
- "Жаль" ("Коб мої рани знали", опубл. у названих зб.: Боян, Кобзар)
- "Нинішня пісня" (опубл. у зб.: Вербицький М. Чотиригласник)
- "Цвітка молить" ("Раз мотилька голубила", опубл. у зб.: Кобзар)
- "Сльози" ("У зеленім бірку соловій заводить")
- "Весна"
- на сл. І. Гушалевича — "Вдовець" ("Возьму я си сопілоньку", опубл. у зб.: Кобзар)
- "До зорі" (там само)
- "Згадка" (там само)
- "Куди ти пливеш"
- "Похорони"
- "Хто за нами, Бог за ним"
- жовнірський цикл: 1-а ч. — "Бувай здорова" ("Ах, вже остання хвиля розлуки")
- 2-а ч. — "Бог милосердний"
- 3-я ч. — "Битва"
- 4-а ч. — "По битві" ("Все утихло")
- на сл. інших авторів — "На погибель" ("Дай, дівчино нам шампана" (на сл. В. Стебельського, автограф 1869, опубл. у зб.: Вербицький М. Чотиригласник)
- "Поклін" ("Гей на горі на високій", на сл. Ю. Федьковича, 1866, опубліковано у зб.: Боян)
- "Ще не вмерла Україна" (на сл. П. Чубинського, опубл. у зб.: Кобзар)
- "Завіщанє" ("Заповіт", на сл. Т. Шевченка, для подвійного хору, соло і супр. орк., 1868, опубл. у Львові 1877 із супр. фп.)

солоспіви, вокальні ансамблі —

- "Плач вдовиці", на сл. Ант. Лужецького, з супр. фп. (опубл.: Плач вдовиці. — Перемишль, 1853, авторство сумнівне)
- "Отдайте мі покой душі"
- "Погулянка" ("Ой дана, моя дана")
- "Щасливий супруг" (всі 3 із супр. гітари, автографи у рукоп. зб.: Quítarre, № 16)
- "Не чужого ми бажаєм", сл. В. Шашкевича, дует для тенора й баритона із супр. фп. (опубл. у вид.: Бібліотека музикальна. — Л., 1886. — Вип. 6).